

VYBRANÉ VĚZEŇSKÉ SYSTÉMY

1 Norský vězeňský systém

Norský vězeňský systém bývá často označován za nej lepší a nej komfortnější na světě. Podle Bolorzula Dorjsurena byl měl být považován za lídra a vzor pro ostatní země. Obecně lze říci,

že má charakter rehabilitačního ústavu, což ostatně dokazuje fakt, že věznice zde nemají mříže. Cílem norského vězeňského systému je co nej efektivnější resocializace trestanců. Stejně jako v českém vězeňství i zde mají vězni během svého výkonu trestu odnětí svobody možnost účastnit se řady volnočasových aktivit, které jim mají usnadnit návrat do společnosti.

Například v Haldenské věznici s maximální ostrahou mají trestanci možnost účastnit se hodin jógy, naučit se práci se dřevem, která jim může v budoucnu pomoci při hledání zaměstnání. Norsko jako takové má velký zájem na tom, aby vězni procházeli vzdělávacími kurzy a byli pak lépe začlenění do společnosti a na pracovní trh. Vězení se zde považuje více za investici, než v jiných zemích a odpovídají tomu také výdaje na něj. Při pohovorech s vězni často zaznívá názor, že si dříve mysleli, že jediná věc, kde se mohou uplatnit je prodávání drog, ale díky kurzům mají pocit, že se mohou něco naučit a být tak společnosti prospěšní. Statisticky až o 40 % více lidí, kteří před výkonem trestu odnětí svobody nepracovali, tak po propuštění z

vězení pracují. Norské vězeňství vnímá vězně více individuálně. Je zde běžné, že každý vězeň

má svou vlastní toaletu, sprchu, lednici, televizi a přístup do kuchyně. Tento nastavený režim vězeňství má vzbuzovat spíše mírumilovnou klidnou atmosféru než nenávisť a násilí. Za primární cíl v norském vězeňství lze určitě považovat vzdělání, které má vězně povzbudit do budoucna k plnohodnotnému životu bez recidívy. Specifikem norského vězeňství je, že zde neexistují doživotní tresty. Nejdelším možným trestem v rámci trestu odnětí svobody je 21 let. O tom, jak kvalitní tento vězeňský systém je svědčí i statistika recidívy. V 90. letech se v Norsku pohybovala recidíva okolo 60-70 % a k současnosti klesla na pouhých 20 %. (Borgenproject, 2020)

V Norsku by se vězni měli umísťovat do co nejnižší ostrahy, která je přípustná vzhledem k trestnému činu, který spáchali. Dále pak by se vězeň měl umísťovat, co nejbližší domovu. Za spáchání méně závažných trestných činů jsou vězni umístěni do věznic s minimální ostrahou, která svým charakterem připomíná spíše ubytovnu. Předtím, než dojde k propuštění, jsou vězni, kteří jsou ve vyšší ostraze posláni pod nižší ostrahu. 2/3 vězňů se nachází ve vyšší ostraze a 1/3 v nižší ostraze. Díky vysoké integraci do společnosti se snižují náklady na sociální programy, jelikož více bývalých vězňů pracuje, tak méně z nich potřebuje sociální podporu a zvyšují se tak i vybrané daně. Tyhle efekty jsou sice těžko vyčíslitelné, ale když se k nim ještě připočtou sociální efekty, jako např. menší kriminalita ve společnosti, tak výhody těchto programů jsou vysoké a převyšují své náklady. V Norsku existují vládní agentury např.

Kriminalomsorgen, která pomáhá vězňům před propuštěním s hledáním práce, ubytováním a sociálními vazbami. Norové ve většině případů nejsou nuceni po výkonu trestu odnětí svobody ukazovat rejstřík trestu při hledání zaměstnání. Statisticky je Norsko pod průměrem v počtu vězňů na 100 000 obyvatel v rámci západní Evropy. Výrazněji se vězení podepisuje na vězně, kteří před výkonem trestu odnětí svobody nepracovali. Ze statistických údajů vyplývá, že 3/4 vězňů nemají střední školu, z celkového počtu vězňů je 5% žen, 24% vězňů je

ve vězení kvůli drogám, 14% za násilný útok, 4% za sexuální útoky, což je menší procento než v západní Evropě (11% útok, 7% znásilnění). Norsko má 72 vězňů na 100 000 obyvatel oproti západní Evropě, kde je 102 vězňů na 100 000 obyvatel. Od 80. let se zvýšil počet vězňů na 100 000 obyvatel na 64%. Průměrný čas ve vězení v Norsku je zhruba 6 měsíců a téměř 90% vězňů je zde méně než rok. (Manudeep Bhuller, 2016)

Jedním z pilířů norského vězeňství je princip normality. Což znamená, že ať už vězeň provedl

cokoliv, mělo by se na něj nahlížet v rámci možností stejně, jako na ostatní lidi. Měl by mít stejná práva, jako běžní občané. Pozitivní motivace je dle norského vězeňství nej lepší cesta k reintegraci. Co se týká reakcí na vězeňský systém z řad vězňů, tak velké množství z nich chválilo vzdělání, ale nejvíce si chválili sociální výhody, díky kterým získali nový pohled na život a zlepšilo jim to mentální situaci. Co se týká psychické stránky a pocitu dosažení cíle bylo zjištěno, že pro vězně je velmi zásadní, že byly po výkonu trestu odnětí svobody schopni

najít si práci. (Christin Tonseth, 2019)

V roce 2018 proběhly změny v právním systému Norska, které změnilly princip trestání. Tyto změny zvýšily tresty, ale i přesto patří norské vězeňství mezi nej progresivnější a nej humánnější. Více než polovina vězňů začínala svůj výkon trestu odnětí svobody mimo vězení a to díky možnosti monitoringu, což vedlo k úbytku vězňů ve vězeních. Tento princip se rozšířil i do Velké Británie. Raritou norského vězeňství je Bastoyská věznice, což je vězeňský ostrov, kde žijí vězni, jako komunita. Mají zde například vlastní obchody, kostely a dokonce i zemědělství. Uplatňuje se zde systém sociálních vazeb na vnější svět. Je tu běžnější, že jsou tu rodinné návštěvy. Vězeňský systém v Norsku dbá i na sociální vazby vězně, aby nesklouzl zpět k bývalému životu. V současnosti však situace kolem Covidu 19 poškodila i oblast vězeňství vtom, že byly omezeny návštěvy a vězeňské aktivity, kvůli omezení kontaktu. Proces reintegrace byl díky Covidu 19 méně efektivní. (Ellen Andvig, 2020)

2 Francouzský vězeňský systém

Francouzský vězeňský systém je postaven na principu zmenšování škod následků trestných činu. V průběhu trestu odnětí svobody vězeň pracuje a z peněz platí obětem odškodné. Resocializace ve francouzském vězeňství je založena na udržení sociálních vazeb. Pokud by byly tyto vazby přerušeny, tak po propuštění z vězení by pak mohli vězni snadněji sklouznout

krecidivě. Za účelem co nej progresivnějšího a nej efektivnějšího podporování resocializace jsou poskytovány apartmány pro vězně s jejich rodinou. Vězni mají možnost na několik hodin, někdy i na několik dnů bydlet s rodinou v tomto apartmánu ve vězení. Tyto apartmány nejsou monitorovány, ale jsou kolem nich dozorcí. Podle výzkumů výborně prospívají k udržování rodinných vazeb. Těchto apartmánů mohou vězni využívat každé dva měsíce. Je to zároveň i soukromý prostor pro člověka, takže vězňům poskytuje i určitou psychickou pohodu. Apartmány jsou poskytovány podle potřeby. Pro vězně, kteří mají problematické chování, mohou pomoci ke snadnější adaptaci. Podle výzkumu efektivit jsou ale pro část vězňů s delšími tresty spíše negativní. Často dochází k nepochopení role vězení a neschopnosti ztotožnit se s tím, kde se vlastně vězni nachází. Je tak stále nutné tyto zařízení ještě zefektivnit. (Lila Kazemian, 2012)

V rámci vězeňství pro mladistvé se klade důraz na to, aby to byly spíše vzdělávací systémy, než vězeňství. Do těchto věznic jsou vkládány velké investice. V rámci nápravného zařízení pro mladistvé, jenž zvládne pojmout 60 lidí je vysoký počet zaměstnanců. Může zde být klidně poměr 2 zaměstnanci na 1 mladistvého. Ve věznicích pro mladistvé jsou knihovny, kino, přístup k internetu s určitými restrikcemi, posilovna a sportovní hřiště. V rámci výkonu trestu odnětí svobody projdou mladiství 5 třídami. V první třídě ještě zatím nejsou součástí skupinových aktivit. Zde nejdříve dochází k analýze a poté jsou umístěni dál. Postupně se dostávají až do 5. třídy, kde by měly být připraveni na propuštění. Pokud se mladí vězni chovají špatně, tak za trest zůstávají déle v nápravném zařízení. V rámci trestů dále například píšou omluvné dopisy či umývají nádobí. Pro mladé vězeňkyně je vyčleněno speciální oddělení.

(Lila Kazemian, 2012)

3 Britský vězeňský systém

Vězeňství ve Velké Británii se potýká s řadou problémů. Má problémy s narůstajícím počtem vězňů. Problém je také to, že se nezvyšují finanční toky do vězeňství natolik, aby se mohli plnit vězeňské standardy. V souvislosti s globalizací je ve věznicích čím dál více etnik a minorit a z tohoto důvodu je náročnější vytvořit efektivnější systém. Dalším problémem je stárnutí vězeňské populace a zvyšující se počet žen ve věznicích. Ženy totiž dle statistik snášejí vězeňské prostředí hůře než muži. Žen je ve věznicích méně než 5%, ale třetina sebepoškozených jsou přesto ženy. Počet mladistvých ve vězení klesá a ve vězení jsou tak opravdu jen ti nejproblematictější vězni. Mladistvých vězňů je méně a méně, ale je u nich problém, že jsou s chováním problematičtější a nejsou schopni zvládat vězeňský režim. Vězni mohou být umístěni kdekoli, kde je to nutné, ale i přesto se vězeňský systém snaží o to, aby byli umístěni, co nejbližší domovu. Kvůli přeplnění kapacit věznic to ale někdy není možné

a musí být umístěni jinde. V roce 2009 polovina všech vězňů v Anglii a Walesu byla více než

80 kilometrů daleko od domova. Je zde problém s ubytováním vězňů. Cely, které byly původně brány pro jednoho, či dva vězně, jsou nyní pro tři. Existují určité standardy, podle kterých musí cely splňovat podmínky pro život. Např. vytápění, osvětlení, prostor apod. Některé věznice v Anglii a Walesu tyto standardy však nesplňují. V rámci ekonomické krize bylo nutné snižovat náklady a zároveň v této době rostl i počet vězňů a snižovaly se i kvality poskytovaných služeb. Strategií na omezování nákladů byla privatizace a outsourcing, což znamená, že některé věznice se částečně přetvořily v soukromé. Začali se rovněž stavět i nové úspornější věznice (Arianna Silvestri, 2013)

Mezi roky 2018-2019 se ve Velké Británii zjistilo, že 86 % věznic nesplňuje požadované standardy. Důvodem je, že věznice mají menší rozpočet. Populace věznic se zvyšuje a je zde nejvíce vězňů ze západní Evropy na 100 000 obyvatel. Kvůli nedostatku financování se odvětví stává méně atraktivním i pro zaměstnance. Je evidentní, že vězeňský systém potřebuje reformu, jelikož je potřeba, aby se více řešili problémy s násilím ve věznicích, s drogami a alkoholem. To se v současné době nedaří plnit. (Clark)

Je doporučeno, aby vězni trávili v celách maximálně 16 hodin, ale realita je taková, že v celách bývají až 23 hodin. V letech 2020-2021 vláda ve Velké Británii navýšila rozpočet na vězeňství. Přidala do věznic až 3 000 zaměstnanců, zlepšila monitoring násilí a zlepšila

systém drogového testování. Vláda naplánovala výstavbu nových věznic s kapacitou až 20 000 vězňů. Tenhle krok byl však kritizován z důvodu, že to neřeší problém s nedostatečným financováním v ostatních věznicích. Financování věznic není pod evropským

průměrem, ale problémem je větší vězeňská populace než ve zbytku Evropy. Problém by se měl řešit spíše investicí do současných věznic, než výstavbou nových věznic. Problému nepomáhá ani to, že současná vláda v průměru prodloužila tresty odnětí svobody, což do budoucna způsobí ještě větší nárůst vězňů a ještě menší finanční částku na jednoho vězně. (Nasrul Ismail, 2020)

Ve věznicích chybí zdravotníci a největším problémem je, že to není navenek příliš vidět, takže se to příliš neřeší. Kvůli nedostatku zdravotníků se nedodrží základní pilíř vězeňství, který říká, že vězni mají mít stejná práva, jako běžní lidé. Pouze 25% vězňů, kteří potřebovali psychickou léčbu, bylo vyšetřeno a pouze 13% opravdu dostalo, nějakou formu léčby. 22% všech úmrtí ve věznicích, bylo z důvodu sebevražd. Drtivá většina vězňů, kteří spáchali sebevraždu, měli problém, který je vyvolaný vězeňským prostředím. Z důvodu přeplněné kapacity věznic neměli s kým probírat své problémy a někdy ani pomoc nechtěli, protože jim nepřipadalo, že jsou tam vhodné podmínky pro pomoc. Zdravotnictví je rozhodně jeden z největších problémů vězeňství ve Velké Británii. (Hung)

Pokud má vězen zdravotní problém, který není schopna věznice vyřešit sama, tak se buď do věznice zavolá specialista, nebo je vězen převezen do jiné vězeňské nemocnice, nebo je odvezen do normální nemocnice. Všude musí být neustále pod dozorem. Pokud vězeň potřebuje psychickou léčbu, tak je převezen do psychiatrické léčebny, která se mu počítá časově do výkonu trestu odnětí svobody. Pokud je vězeň nebezpečný, tak je dán na samotku, nebo je omezen na pohybu. (Arianna Silvestri, 2013)